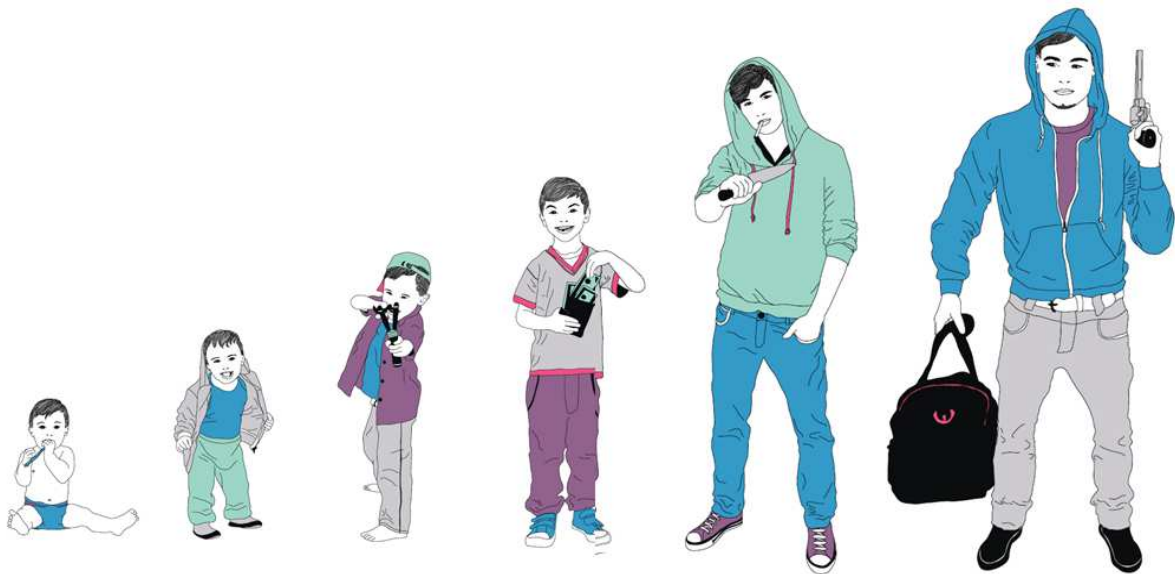

Voortgangsrapportage Sceening UvL

Voortgangsrapportage

Screening op sociale leerbaarheid

Preventief Interventie Team (PIT) & Universiteit Leiden

Februari 2015

Inhoud

1. Projectbeschrijving
  - Inleiding
  - Screening op sociale leerbaarheid
  - Follow-up
2. Voortgang
3. Voorlopige conclusies
4. Voorlopige aanbevelingen

1. Projectbeschrijving

Inleiding

Het Preventief Interventie Team (PIT) is in maart 2011 opgezet naar aanleiding van de herbezinning van de Gemeente Amsterdam op de aanpak van jeugdcriminaliteit. Aanleiding was de behoefte een strategie te ontwikkelen om jongeren met een risicovolle ontwikkeling tijdig in beeld te krijgen en middels preventieve interventie te voorkomen dat hun gedrag (verder) ontspoord richting criminaliteit. Bij het waarmaken van deze ambitieuze doelstelling wordt het PIT ondersteund door een screeningsmethode die beoogt de risicofactoren in de ontwikkeling van het kind in beeld te brengen en aanknopingspunten te identificeren voor een maatwerkaanpak. De inrichting van de screening is gebaseerd op recente inzichten die voortkomen uit de opbrengsten van wetenschappelijk onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen en jongeren met een hoog risico op ontsporing in gedrag. Het PIT ontwikkel traject wordt geflankeerd door onderzoek binnen de afdeling neuropsychologie en ontwikkelingsstoornissen van de universiteit van Leiden naar neurobiologische en neurocognitieve risicofactoren die samenhangen met antisociale ontwikkeling bij kinderen en jeugdigen en onderzoek naar het effect van (preventieve) interventie op de ontwikkeling van hoog risico kinderen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met een landelijk consortium van onderzoekers die zich bezig houden met het identificeren van factoren en mechanismen die samenhangen met het risico op criminaliteit. Dit consortium is ingericht door het Nationaal Initiatief Hersenen en Cognitie. Een groot deel van het onderzoek van dit consortium werd mogelijk gemaakt binnen het nationaal programma 'hersenen en veiligheid' (2010-2015). Een programma waarbij het kabinet middelen toekende aan wetenschappelijk onderzoek uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) met als doel maatschappelijke innovatie op het gebied van veiligheid. De coördinator van het onderzoek binnen dit programma is Prof. Frans de Leeuw, directeur WODC.

Essentie: Het PIT team maakt bij de preventieve aanpak van hoog risico kinderen en jongeren (voorkomen van afglijden naar criminaliteit) gebruik van de nieuwste kennis uit wetenschappelijk onderzoek naar neurobiologische en neurocognitieve mechanismen die samenhangen met het risico op een criminele ontwikkeling.

Screening op sociale leerbaarheid

Het doel van de werkwijze van het PIT is om te voorkomen dat kinderen, die een risicovolle ontwikkeling laten zien, afglijden naar de criminaliteit. De preventief interventiewerkers (PIT'ers) zetten zich in om een werkrelatie op te bouwen met de ouders van deze kinderen om preventieve interventies te kunnen inzetten. De PIT'ers gaan actief en snel te werk en zetten interventies bij voorkeur vroeg in, gebaseerd op de wetenschap dat eenmaal ingeslepen gedrag bij kinderen moeilijk te beïnvloeden is. Vroege interventie is ook van belang omdat tijdens de ontwikkeling gedrag "stapelt" op eerder gedrag, waardoor een bedreigde ontwikkeling snel kan afglijden naar een ernstig verstoorde ontwikkeling. Andersom komt een optimale uitkomst van groei en ontwikkeling voort uit

de stapeling van gezonde 'bouwstenen'. Het instrument dat de PIT'ers ondersteunt in hun werkwijze is de 'screening op sociale leerbaarheid'. In eerste instantie wordt met de screening geïnventariseerd of er sprake is van een risicovolle ontwikkeling. Aan ouder(s) en leerkracht wordt gevraagd een gestandaardiseerde vragenlijst in te vullen (meetmoment 1). Wij spreken van een risicovolle ontwikkeling wanneer een kind grensoverschrijdend gedrag en agressief gedrag laat zien.

Als er sprake is van grensoverschrijdend en agressief gedrag is er in feite sprake van problemen in de sociale ontwikkeling: het lukt het kind niet om anders dan met agressief gedrag te reageren in het sociale verkeer. Het tweede deel van de screening wordt dan ook ingezet om een helder beeld te krijgen van de sterke en zwakkere vaardigheden van het kind met betrekking tot sociaal functioneren. Hiermee brengen we in beeld welke aspecten van de sociale ontwikkeling bedreigd worden en welke mechanismen in de ontwikkeling samenhangen met het problematische gedrag. Doel hiervan is om zo efficiënt mogelijk een interventie op maat te kunnen aanbieden waar het kind optimaal van kan profiteren gezien het eigen leerprofiel. Deze maatwerk aanpak is essentieel omdat agressie bij elk kind op een andere manier tot stand kan komen. Aansluiten in de aanpak bij het profiel van het kind geeft de meeste kans op het succes ombuigen van de sociale ontwikkeling. Doordat het PIT snel werkt na signalering van de problemen gaat er weinig kostbare tijd verloren tijdens de ontwikkeling van het kind en mede door de screening is de inzet van de PIT'er zeer doelgericht.

Tijdens het tweede deel van de screening wordt gekeken naar vier belangrijke domeinen van sociaal leren, aangeduid met de 4 coördinaten van sociale leerbaarheid. Hierbij gaat het om (1) het begrijpen van sociale informatie (sociale informatieverwerking), (2) het kunnen verplaatsen en invoelen in een ander (sociaal perspectief nemen), (3) het gebruiken van sociale scripts (sociale scripts) en (4) het kunnen beheersen van de eigen emoties en behoeftes (zelfregulatie). De vaardigheden binnen deze vier domeinen zijn essentieel om tijdens de ontwikkeling tot een optimaal sociaal adequaat functionerend persoon op te groeien. Op basis van dit deel van de screening (meetmoment 2) wordt een profiel beschreven van het kind waaruit de adequaat ontwikkelde vaardigheden blijken en waaruit blijkt op welke domeinen de sociale ontwikkeling is achtergebleven of wordt bedreigd. Op basis daarvan wordt een individueel advies geformuleerd dat kan worden gebruikt bij de ondersteuning van de sociale ontwikkeling. Zodoende is de kans op succes groter en kan bijvoorbeeld een stapeling van maatregelen worden voorkomen. Het PIT onderzoekt welke adviezen haalbaar zijn en ziet erop toe dat de adviezen daadwerkelijk worden opgevolgd.

Essentie: Agressief gedrag is een uiting van een bedreigde sociale ontwikkeling. Door het in beeld brengen van de factoren die bij de sociale ontwikkeling van belang zijn, kan in een maatwerk aanpak de sociale ontwikkeling snel en doelgericht worden ondersteund. Door deze aanpak gaat er weinig tijd verloren en is de kans op succes groter. De sociale leerbaarheid wordt in beeld gebracht op vier belangrijke domeinen: (1) begrip voor sociale informatie; (2) zich in de ander kunnen verplaatsen; (3) sociale scripts; (4) zelfregulatie.

Het PIT is helaas niet in staat om ieder minderjarig kind in Amsterdam met deze screening bij het opgroeien te ondersteunen. Om kinderen met een risico in de ontwikkeling snel op te sporen worden de kinderen via drie kanalen aangemeld bij het PIT. Dit zijn (1) de minderjarige brusjes of kinderen van Top600 ouders, (2) de kinderen in het reguliere basisonderwijs waarbij de leerkracht een niet-pluis gevoel heeft en (3) de leerplichtige kinderen met extreem schoolverzuim.

Follow-up

Om de vraag te kunnen beantwoorden of het PIT op deze manier de juiste kinderen selecteert en de juiste informatie heeft om optimaal te kunnen interveniëren, worden de aangemelde kinderen nog een tijd gemonitord. Na een half jaar wordt aan de leerkracht van ieder kind, met toestemming van de ouder(s), gevraagd om het gedrag van het kind opnieuw te beoordelen (follow-up). Op basis van deze follow-up kan een kind eventueel alsnog uitvoerig in beeld worden gebracht, met behulp van het screeningsinstrument en de vier coördinaten, als er sprake is van ernstige toename van de problemen. Door de vinger aan de pols te houden, kan ontsporing van gedrag in een vroeg stadium gesignaleerd worden en kan verdere ontsporing voorkomen worden.

2. Voortgang

Evaluatie tot nu toe

Stand van zaken

In oktober 2014 zijn 283 kinderen ingestroomd bij het PIT met een leeftijd tussen de 5 en 18 jaar oud. Van 16 (5,7%) kinderen is op dit moment nog onbekend tot welke groep kinderen zij behoren, omdat vragenlijsten nog ontbreken. Van de 283 kinderen is het voor 97 kinderen (34,2%) bij het eerste meetmoment gebleven. Dit betekent dat op basis van het eerste meetmoment geen zorgen om de ontwikkeling aanwezig waren. Bij 170 kinderen (60,1%) is screening van de sociale leerbaarheid uitgevoerd of zal nog worden uitgevoerd in de nabije toekomst. Uit deze gegevens kan geconcludeerd worden dat bij meer dan de helft van de kinderen (60%), die instromen bij het PIT, dusdanige ernstige zorgen zijn om de ontwikkeling dat de volledige screening op sociale leerbaarheid wordt uitgevoerd (meetmoment één en meetmoment twee). In Tabel 1 is de verdeling van de aangemelde kinderen te zien, waarbij ook onderscheid is gemaakt tussen de verschillende instroomgroepen en het geslacht.

Tabel 1. *Verdeling ingestroomde kinderen over de verschillende groepen en verdeling in het geslacht*

Groep	Meetmoment 1	Follow-up	Meetmoment 2	Follow-up
Top 600 (T600)	72 (56% jongens)	34	58 (64% jongens)	20
Pilot Primair Onderwijs (PPO)	24 (50% jongens)	13	105 (85% jongens)	44
Bureau Leerplicht (LP)	1 (100% jongens)	1	4 (75% jongens)	0
Overig	0	0	3 (67% jongens)	0
Totaal	97 (55% jongens)		170 (76% jongens)	

Uit bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat de basisschool een goede plek is om actief kinderen met een risico in de ontwikkeling op te sporen. Bij de basisscholen wordt specifiek gevraagd naar de kinderen waar de leerkracht een niet-pluis gevoel bij heeft en naar de kinderen met verstoord gedrag. De kinderen vanuit de PPO stroming vormen de grootste groep kinderen (61,8%) waarbij meetmoment twee geïndiceerd bleek. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in het reguliere basisonderwijs een goede signalering plaats vindt van kinderen met een risicovolle ontwikkeling. Voor de kinderen die via de Top600 groep binnen stromen geldt dat bij iets minder dan de helft van de kinderen (45%) dusdanige zorgen zijn om de ontwikkeling dat meetmoment twee wordt ingezet. Onder de groep 'overig' vallen de kinderen die niet in te delen zijn op één van de andere drie groepen en die via een ander kanaal zijn aangemeld bij het PIT, bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming. Zowel de laatst genoemde groep als de groep kinderen die via de leerplichtambtenaar zijn ingestroomd, is te klein om betrouwbare uitspraken over te doen. Deze evaluatie zal dus alléén gaan over de kinderen die via de Top600 of PPO zijn ingestroomd.

Essentie: Tot nu toe zijn er ongeveer 300 kinderen ingestroomd in het PIT project, daarvan is ongeveer 50% uitvoerig gescreend op basis van de risico inschatting.

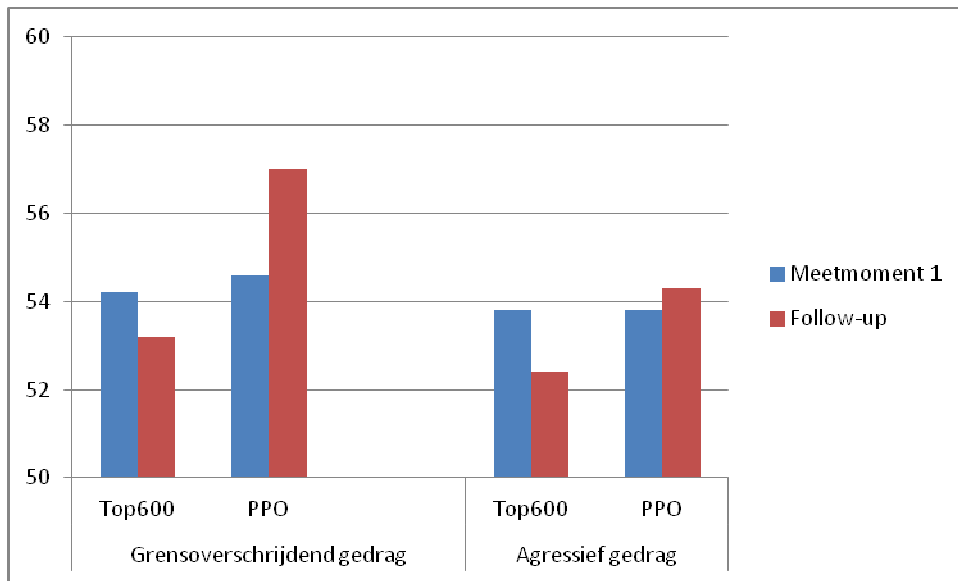
Kinderen met een licht risico in de ontwikkeling (meetmoment 1)

In eerste instantie is het van belang om te evalueren of de vragenlijst die gebruikt is bij het eerste meetmoment, zoals deze nu plaats vindt, een goed selectie instrument is. In Tabel 2 staan de gemiddelde *t-scores* van de twee domeinen (grensoverschrijdend gedrag en agressief gedrag) vermeld per groep voor de twee tijdmomenten waarop is gemeten (meetmoment 1 en follow-up). In Figuur 1 zijn deze scores in een grafiek te zien. Het gaat hierbij om de kinderen waar na de eerste selectie meetmoment twee niet is afgenomen, omdat er op dat moment te weinig zorgen waren om het gedrag. Met andere woorden, er was geen sprake van een risicovolle ontwikkeling volgens de door ons gekozen definitie.

Tabel 2. Gemiddelde *t-scores* per groep op meetmoment 1 en de follow-up voor twee domeinen

	Meetmoment 1		Follow-up	
	Grensoverschrijdend gedrag	Agressief gedrag	Grensoverschrijdend gedrag	Agressief gedrag
Top600 (N=34)	54.2	53.8	53.2	52.4
PPO (N=13)	54.6	53.8	57.0	54.3

Figuur 1. Gemiddelde *t-scores* per groep op meetmoment 1 en de follow-up voor twee domeinen

In Figuur 1 is te zien dat voor de Top600 groep zowel het agressieve gedrag als het grensoverschrijdende gedrag vermindert van het eerste meetmoment naar de follow-up. Het tegengestelde is waar voor de PPO groep. Bij deze kinderen neemt dit gedrag, gemiddeld genomen, juist wat toe. Hoewel er een lichte toename van gerapporteerd probleemgedrag waargenomen wordt bij deze groep, is dit nog steeds zeer weinig. Bij een gemiddelde t -score van 57 wordt nog niet gesproken van zorgen of ernstige zorgen om de ontwikkeling. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het huidige selectie instrument voldoet om de kinderen met een risico in de ontwikkeling te onderscheiden van kinderen waar geen zorgen zijn om de ontwikkeling.

Essentie: Screening van de mate van risico met de door ons gekozen vragenlijst lijkt adequaat, de kinderen die op meetmoment 1 relatief laag scoren doen dat ook een half jaar later nog. De vragenlijst wordt gebruikt voor monitoring van de ernst van de problemen in de tijd.

Vergelijking met een klinische groep

Het is belangrijk te weten of de kinderen die een intensieve screening op de vier coördinaten van sociale leerbaarheid ondergaan werkelijk ernstige problemen op het gebied van agressie laten zien. Gaat het om kinderen waar de zorg om hun ontwikkeling terecht is? Om deze vraag te beantwoorden zijn de gedragsproblemen van deze kinderen vergeleken met die van kinderen die naar de kliniek worden verwezen met ernstige gedragsproblemen. Al deze kinderen hebben een diagnose disruptieve gedragsstoornis (DBD). In Tabel 3 zijn de gemiddelde scores op agressief gedrag en grensoverschrijdend gedrag van de Top600 groep, de PPO groep en de 'diagnose groep' met elkaar vergeleken. Voor alle drie de groepen geldt dat de gegevens zijn gebaseerd op dezelfde gedragsvragenlijst, ingevuld door de leerkracht.

Tabel 3. Gemiddelde t -scores op grensoverschrijdend en agressief gedrag voor drie groepen

	Grensoverschrijdend gedrag	Agressief gedrag
Top600 (N=47)	70.11	70.70
PPO (N=86)	69.97	76.78
Diagnose (N=20)	60.60	70.00

Uit een statistische vergelijking van de gemiddelden tussen de groepen blijkt dat er significante verschillen zijn, dat wil zeggen dat deze gemiddelde verschillen niet op toeval berusten. Wanneer de Top600 groep en de PPO groep met elkaar worden vergeleken wordt alleen een significant verschil op agressief gedrag waargenomen. Dit betekent dat de PPO groep significant meer agressief gedrag laat zien dan de Top600 groep. Wat betreft grensoverschrijdend gedrag is er geen significant verschil tussen de twee groepen.

Uit een statistische vergelijking tussen de Top600 groep en de kinderen met een diagnose blijkt dat de Top600 kinderen significant meer grensoverschrijdend gedrag laten zien dan de kinderen met een diagnose. Dit betekent dat de kinderen uit de Top600 groep significant meer grensoverschrijdend gedrag laten zien dan de kinderen met een diagnose. Het verschil op agressief gedrag is niet significant. Uit de gemiddelde scores blijkt dat de Top600 groep minstens net zo agressief is als de kinderen met een diagnose.

Uit een statistische vergelijking tussen de PPO groep en kinderen met een diagnose blijkt dat de PPO groep significant meer agressief én significant meer grensoverschrijdend gedrag laat zien. Dit betekent dat de kinderen uit de PPO groep significant meer agressief en grensoverschrijdend gedrag laten zien dan de kinderen met een diagnose.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat het PIT te maken heeft met kinderen die een fors risico in de ontwikkeling lopen. Zelfs wanneer de groepen worden vergeleken met kinderen die een DBD diagnose hebben, blijkt dat deze kinderen meer gedragsproblemen laten zien. Het is dus zeer belangrijk dat deze kinderen aandacht krijgen van het PIT, aangezien we hier te maken hebben met kinderen met forse gedragsproblematiek waar (in veel gevallen) nog geen hulpverlening aanwezig is en geen inzichten zijn in het leerprofiel en mogelijk verklarende hypothesen voor het gedrag.

Essentie: De kinderen die in het PIT project worden gescreend op sociale leerbaarheid hebben ernstige gedragsproblemen, vaak zelfs ernstiger dan kinderen die met een diagnose binnen een GGZ instelling worden behandeld. Het is belangrijk te benoemen dat deze kinderen de zorg zonder de PIT interventie meestal niet zouden bereiken.

Kinderen met een risico in de ontwikkeling

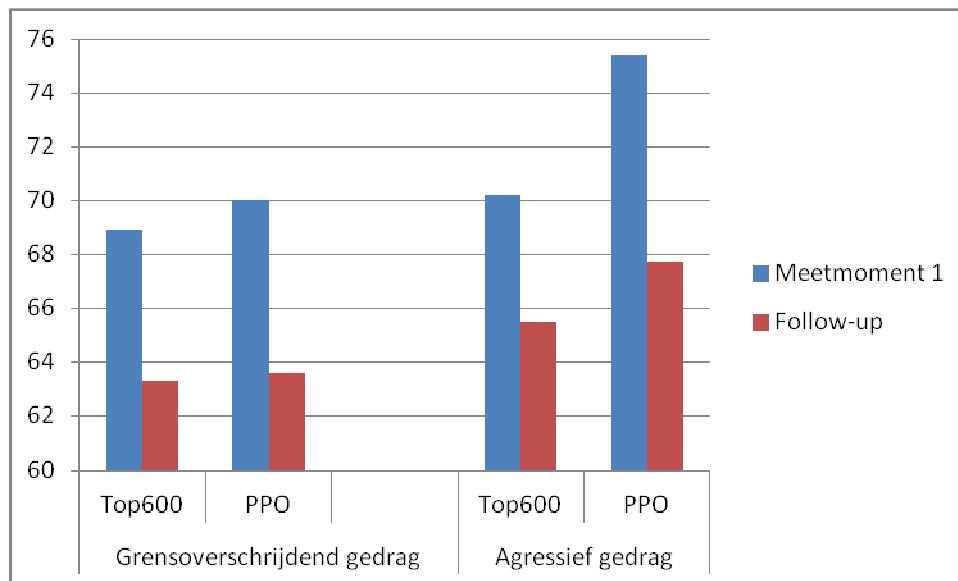
Naast het feit dat het belangrijk is dat het screeningsinstrument de juiste kinderen selecteert, is het daarnaast belangrijk dat de vervolgpcedure zorgt voor een vermindering van het probleemgedrag. In Tabel 4 zijn de gemiddelde *t*-scores te zien voor de twee domeinen per groep op het eerste meetmoment en de follow-up. In Figuur 2 zijn deze scores in een grafiek te zien. Hierbij gaat het om de kinderen waar bij het eerste meetmoment zorgen om de ontwikkeling naar voren kwamen en dus de screening op de coördinaten van sociale leerbaarheid is ingezet. Er is sprake van zorgen over de ontwikkeling vanaf een *t*-score van 65. Bij een *t*-score van 70 of hoger is er sprake van ernstige zorgen. Deze verhoogde zorgen zijn in vergelijking met leeftijdsgenoten.

Tabel 4. Gemiddelde t-scores per groep op meetmoment 1 en de follow-up voor twee domeinen

	Meetmoment 1		Follow-up	
	Grensoverschrijdend gedrag	Agressief gedrag	Grensoverschrijdend gedrag	Agressief gedrag
Top600 (N=20)	68.9	70.2	63.3	65.5
PPO (N=44)	70.0	75.4	63.6	67.7

Figuur 2. Gemiddelde t-scores per groep op meetmoment 1 en de follow-up voor twee domeinen

In Tabel 4 en Figuur 2 is te zien dat de zorgen om het gedrag bij beide groepen op allebei de domeinen verminderen. Dit is een significant verschil, wat betekent dat deze gemiddelde afname niet op toeval berust. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de maatwerk aanpak resulteert in een afname van de problematiek na 6 maanden.

Essentie: de PIT maatwerk aanpak resulteert in een gemiddeld significante afname van agressie en regeloverschrijdend gedrag bij hoog risico kinderen die aanvankelijk ernstige gedragsproblemen lieten zien.

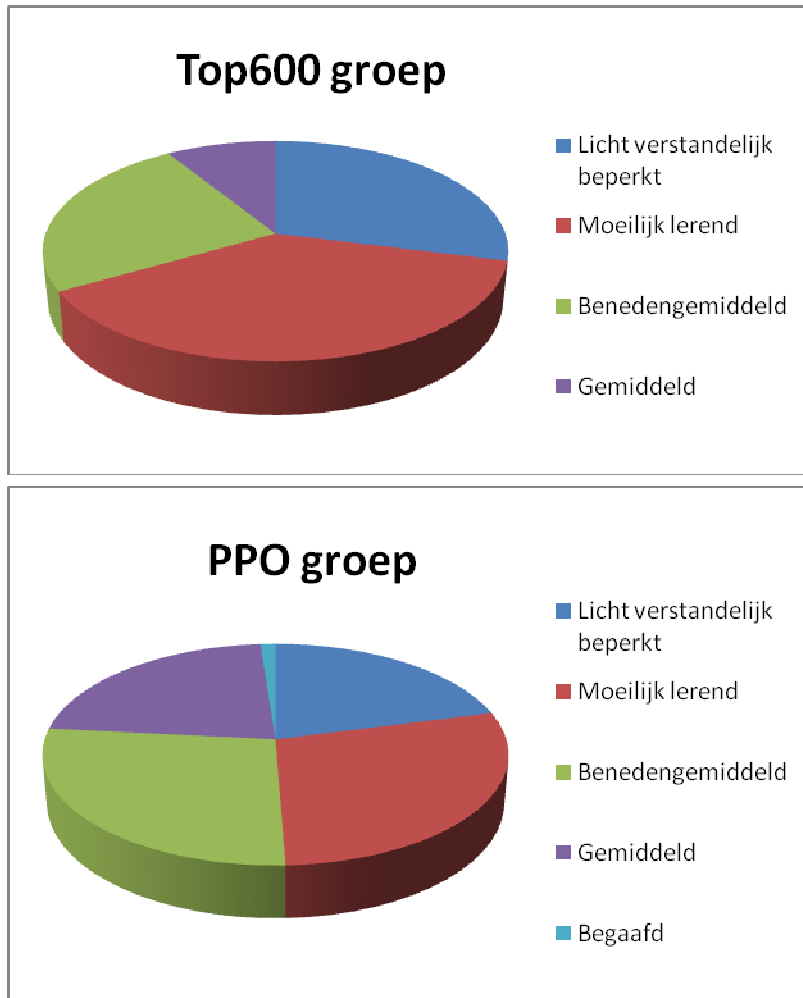
Kenmerken van de hoog risico groep

Intelligentie

Intelligentie gaat om het betekenis kunnen verlenen aan datgene wat wordt waargenomen en wat via het talige of visuele kanaal verwerkt wordt. Intelligentie heeft dus betrekking op het gemak waarmee een kind de wereld om zich heen begrijpt door er zelf over na te denken. Een intelligentiescore geeft dus een eerste indruk van wat een kind van zijn of haar omgeving kan begrijpen. Om die reden is een intelligentieonderzoek opgenomen in de screening naar sociale leerbaarheid.

Bij een intelligentieniveau beneden de 70 spreekt men van een licht verstandelijke beperking. Bij een intelligentieniveau tussen de 70 en 79 spreekt men van moeilijk lerend. Een intelligentieniveau tussen de 80 en 89 is beneden gemiddeld en een intelligentieniveau tussen de 90 en 110 is gemiddeld. Een intelligentieniveau boven de 110 noemen we bovengemiddeld en een intelligentieniveau boven de 120 noemen we begaafd. In Figuur 1 zijn twee cirkeldiagrammen te zien. Ieder diagram is voor één groep, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende intelligentieniveaus. Het gaat hierbij om de kinderen waarvan ook de follow-up beschikbaar was.

Figuur 3. Verdeling intelligentieniveaus voor de PPO groep (N=42) en de Top600 groep (N=20)

Zoals in de taartdiagram hiernaast te zien is zijn de intelligentiescores verdeeld. Van de 45 kinderen is 28,9% licht verstandelijk beperkt, 37,8% heeft een moeilijk lerend niveau, 24,4% heeft een beneden gemiddeld niveau en 8,9% heeft een niveau dat gelijk is aan het gemiddelde.

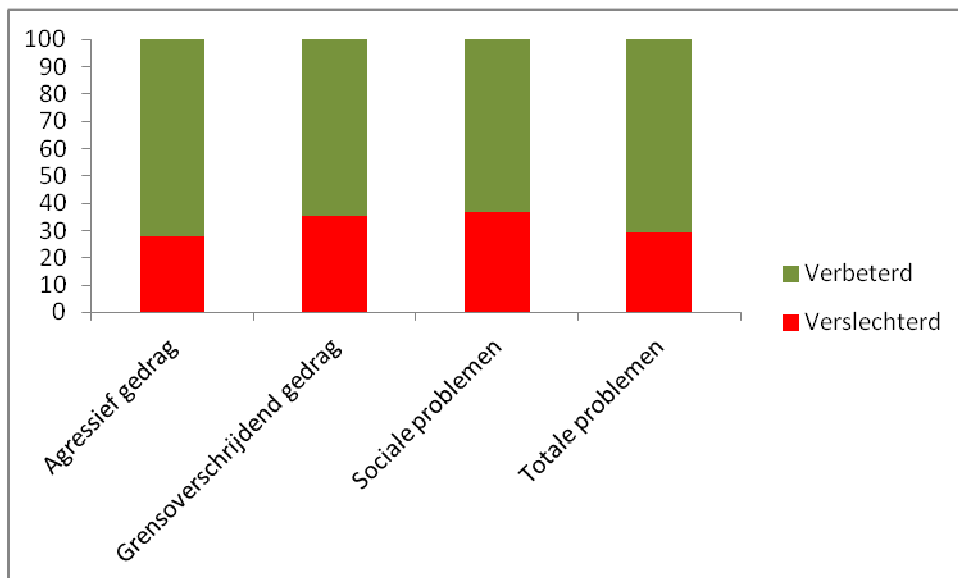
Voor de PPO groep geldt een minder grote verdeeldheid. Van de 81 kinderen heeft 21% een licht verstandelijk beperkt niveau, 28,4% een moeilijk lerend niveau, 27,2 % heeft een beneden gemiddeld niveau, 22,2% heeft een gemiddeld niveau en 1,2% heeft een begaafd niveau.

Essentie: Van de top 600 kinderen valt 30% binnen de termen van een licht verstandelijke beperking, 38% heeft een moeilijk lerend niveau, 25% een beneden gemiddelde intelligentie en 9% functioneert op gemiddeld niveau. Van de PPO groep valt 21% binnen de termen van een licht verstandelijke beperking, 29% heeft een moeilijk lerend niveau, 27% heeft een beneden gemiddelde intelligentie en 23% is gemiddeld begaafd. Het is belangrijk op te merken dat binnen deze groepen de mate van agressie en regeloverschrijdend gedrag niet correleert met het niveau van de intelligentie. Dus: een lagere dan gemiddelde intelligentie komt vaker voor bij kinderen met agressie, maar de mate van agressie hangt binnen deze groep niet samen met de hoogte van de intelligentie (dus het is niet zo dat hoe lager de intelligentie is, hoe meer agressie zichtbaar wordt).

Verbeterd vs. Verslechterd – individuele verschillen tussen kinderen

Het eerste gedeelte van deze rapportage geeft al een weerspiegeling van de gemiddelde vooruitgang die we zien bij de kinderen uit deze doelgroep. Uiteraard gaat het hierbij om gemiddelden, die niet altijd een reëel beeld geven. Daarom hebben we de kinderen opgedeeld in een groep die vooruit is gegaan, waarbij het gedrag dus is verbeterd. De andere groep zijn de kinderen die achteruit zijn gegaan. Bij hen is het gedrag dus verslechterd of er werden evenveel zorgen gerapporteerd in vergelijking met ongeveer een half jaar geleden. We hebben gekeken naar vier domeinen van het functioneren, een half jaar na de screening op sociale leerbaarheid: (1) agressief gedrag; (2) grensoverschrijdend gedrag; (3) sociale problemen; (4) gedragsproblemen (totale problemen). In Figuur 2 zijn onze bevindingen af te lezen.

Figuur 2. Percentages van verbeterd of verslechterd gedrag op vier domeinen (N=64)

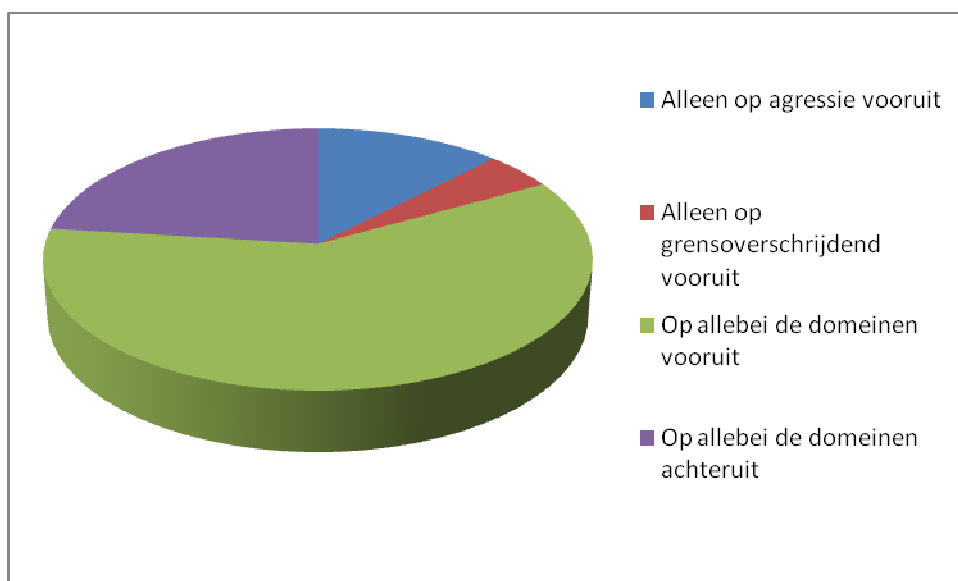
In de bovenstaande grafiek is te zien dat rond de 70% van de kinderen op de vier domeinen verbetert. Dit betekent dat ze dus minder probleemgedrag laten zien in vergelijking met een half jaar daarvoor.

Essentie: 70% van de kinderen laat na de PIT interventie minder agressief gedrag zien, minder grensoverschrijdend gedrag en minder sociale problemen. Vergelijk: bij de meeste evidence-based interventies (zoals PMTO en MBO – geschikt voor gemotiveerde gezinnen) is het effect na een half jaar 50% op deze gedragscomponenten.

Individuele verschillen

Om te onderzoeken hoeveel kinderen op 1 of meer domeinen zijn vooruit gegaan hebben we een indeling gemaakt naar veranderprofielen. Bij het indelen van de profielen hebben we onderscheid gemaakt tussen de twee domeinen grensoverschrijdend gedrag en agressief gedrag. We hebben gekeken of kinderen vooruit of achteruit zijn gegaan na de PIT aanpak op deze domeinen en hebben ze op basis hiervan ingedeeld in vier verschillende profielen. In Figuur 3 is de verdeling van deze profielen zichtbaar.

Figuur 3. *Profielen van externaliserend probleemgedrag*

Zoals te zien is in de bovenstaande figuur bestaat het overgrote deel (60,0%) van de samengestelde profielen uit de profielen waarbij de kinderen wat betreft hun gedrag op allebei de domeinen vooruit zijn gegaan. Daarnaast is bijna een kwart van de kinderen (23,1%) op allebei de domeinen achteruit gegaan. De andere twee profielen zijn opgedeeld in alleen op agressie vooruit (12,3%) en alleen op grensoverschrijdend vooruit (4,6%).

Essentie: 60% van de individuele kinderen laat na de PIT aanpak zowel minder agressie als minder grensoverschrijdend gedrag zien.

De kinderen die vooruit gaan en die achteruit gaan verschillen het meest op: Het vermogen zich in de ander te verplaatsen (kinderen met minder empathie profiteren minder van de aanpak) en op de zelfregulatie (impulsieve kinderen veranderen minder makkelijk). Dit zijn domeinen waar de PIT aanpak zich nog meer op zou kunnen richten.

3. Voorlopige conclusies

Hieronder staan puntsgewijs de belangrijkste bevindingen die voortvloeien uit deze voortgangsrapportage.

- Het merendeel van de kinderen die worden aangemeld bij het PIT komen via de Pilot Primair Onderwijs (PPO), waarvan ongeveer 80% ook daadwerkelijk externaliserend gedrag vertoont volgens de leerkracht;
- Leerkrachten lijken goed in staat te zijn om externaliserend probleemgedrag te signaleren bij kinderen;
- Van de kinderen die instromen via de Top600 is bij meer dan de helft geen sprake van een zeer risicovolle ontwikkeling;
- Van de kinderen waar bij meetmoment één geen sprake was van een risico in de ontwikkeling was dat gemiddeld genomen tijdens de follow-up nog steeds niet het geval. De toegepaste methode lijkt dus geschikt op hoog risico kinderen te selecteren;
- Van de kinderen waarbij wel een risico in de ontwikkeling werd gesignaleerd tijdens meetmoment één, was, na de PIT interventie, bij de follow-up zowel het agressieve gedrag als het grensoverschrijdende gedrag gemiddeld significant afgenomen;
- Met name de groep aangemeld door de basisscholen lijkt behoorlijk agressief. Wanneer deze groep wordt vergeleken met een groep kinderen met allen een diagnose op het gebied van agressie, blijken de kinderen vanuit het basisonderwijs significant agressiever gedrag te laten zien en significant meer grensoverschrijdend gedrag. De PPO groep laat tevens, gemiddeld, significant meer agressief gedrag zien in vergelijking met de Top600 groep;
- De Top600 groep is gemiddeld genomen minstens net zo agressief als de kinderen met een diagnose op het gebied van agressie en laten significant meer grensoverschrijdend gedrag zien;
- Het PIT heeft te maken met kinderen die een fors risico lopen in de ontwikkeling. Hoewel deze kinderen in veel gevallen geen gebruik maken van de reguliere hulpverlening. In veel gevallen hebben de ouder(s) geen actieve hulpvraag;
- Van de Top600 kinderen waarvan een leerprofiel is gemaakt, heeft 91,1% een totale intelligentiescore van 89 of lager. 8,9% van de kinderen heeft een gemiddelde intelligentie;
- Van de PPO groep heeft 76,6% van de kinderen een totale intelligentiescore van 89 of lager. 23,4% heeft een gemiddeld of hogere intelligentie;
- Van ongeveer 70% van de kinderen verbetert het gedrag na de PIT aanpak van meetmoment één naar de follow-up op vier verschillende domeinen (sociaal gedrag, grensoverschrijdend gedrag, agressief gedrag en totale problemen);
- Bij 60% van de individuele kinderen verbetert zowel het agressieve als het grensoverschrijdende gedrag, wat betekent dat als het gedrag verbetert, dit in veel gevallen op allebei de domeinen is;
- Van de kinderen waarbij het gedrag is verslechterd, is dat in 23,1% op allebei de domeinen (agressief gedrag en grensoverschrijdend gedrag);
- De specifieke vaardigheden om sociaal perspectief te kunnen nemen (coördinaat twee) lijkt wel samen te hangen met verbetering. De kinderen waarbij het gedrag is verslechterd, presteren gemiddeld significant minder sterk op deze taak;

- Inhibitie en mentale flexibiliteit (coördinaat vier) lijken tevens samen te hangen met verslechtering of verbetering van het gedrag. De kinderen waarbij het gedrag is verslechtert presteren significant minder sterk op deze taken.

4. Voorlopige aanbevelingen

- *Voortzetten van de werkwijze van het PIT, omdat uit deze rapportage blijkt dat het merendeel van de kinderen profiteert van het sociale leerprofiel dat van hen wordt samengesteld en de bijbehorende interventies die het PIT vervolgens inzet;*
- *Inzetten op het coachen van leerkrachten. Zij spelen niet alleen een belangrijke rol in de opvoeding van het kind. Zij zijn, zo blijkt uit deze rapportage, ook goed in het signaleren van probleemgedrag.*
- *Zelfregulatie (executieve functies) en sociaal perspectief kunnen nemen lijken belangrijke voorspellers voor het verbeteren dan wel verslechteren van probleemgedrag. Daarom is het belangrijk om hier aandacht aan te besteden bij het inzetten van interventies.*